

## دمیدن روح آزادی در کالبد ایران؛ شرحی بر دهه سرنوشت‌ساز بهمن ۱۳۵۷

۲۱ بهمن ۱۴۰۴ ساعت ۱۵:۵۵

دهه فجر، تنها چند روز در تقویم نیست؛ روایتی است از شور، ایمان و اراده‌ی ملتی که توانست سرنوشت خود را تغییر دهد. از صبح ۱۲ بهمن ۱۳۵۷، با بازگشت امام خمینی(ره) پس از سال‌ها تبعید، تا شب ۲۲ بهمن همان سال، ایران شاهد یکی از بزرگ‌ترین خیزش‌های مردمی تاریخ معاصر بود؛ خیزشی که نه تنها حکومت پهلوی را فرو پاشید، بلکه چهره سیاسی و فرهنگی کشور را برای همیشه دگرگون ساخت.

در دهه‌های پیش از انقلاب، به‌ویژه پس از اصلاحات ارضی و اجرای سیاست‌های موسوم به «انقلاب سفید» در سال ۱۳۴۱، شکاف اقتصادی و فرهنگی میان اقشار مختلف جامعه افزایش یافت. از سوی دیگر، وابستگی حکومت پهلوی به قدرت‌های خارجی، سرکوب مخالفان سیاسی، و محدودیت‌های گسترده در آزادی‌های مدنی، نارضایتی‌های عمومی را شدت بخشید. در همین دوران، روحانیت شیعه و نیروهای انقلابی با محوریت امام خمینی(ره) نهضتی فراگیر را بر پایه ارزش‌های اسلامی و خواست استقلال و عدالت اجتماعی سامان دادند. تبعید امام در سال ۱۳۴۳ و اعتراضات بعدی، زمینه‌ساز انسجام جنبش مردمی در دهه پایانی حکومت پهلوی شد.

از لحظه‌ای که بال‌های هواپیمای حامل امام خمینی (ره) در آسمان ایران فرود آمد، تقویم تاریخ ما به دو بخش «پیش از آن» و «پس از آن» تقسیم شد. ورود ایشان در «دوازدهم بهمن ماه»، نه صرفاً یک بازگشت، بلکه انفجاری خاموش بود که سکوت ماه‌ها مقاومت و انتظار را در هم شکست. جمعیت استقبال‌کننده که از فرودگاه تا بهشت زهرا (س) صف کشیده بودند، مظهر تجلی اراده‌ی ملتی بود که دیگر حاضر به پذیرش قیومیت نبود.

روزهای بعد، از «سیزدهم تا پانزدهم بهمن»، صحنه نبرد ایده‌ها بود. در حالی که حکومت موقت بختیار در تلاش برای نفس کشیدن بود، کلام امام (ره) از مدرسه علوی، حکم فرماندهی کل قوا را داشت. ایشان با اعلام قطعی تشکیل دولت موقت، عملاً انحلال و بی‌اعتباری دستگاه‌های حکومتی پیشین را اعلام کردند. خیابان‌ها تبدیل به دانشگاه‌های بزرگ انقلاب شدند؛ هر سخنرانی، هر بیانیه، خشتی از بنای جمهوری اسلامی فردا بود.

با پیشروی انقلاب به هفته دوم خود در «هفدهم و هجدهم بهمن»، دیگر مقاومت‌ها شکل سازمانی به خود گرفت. در حالی که اعتصاب‌های سراسری شریان‌های اقتصادی کشور را متوقف کرده بود، بزرگترین شوک به ساختار قدرت از درون ارتش وارد آمد.

«بیعت تاریخی همافران نیروی هوایی» نه یک حادثه، بلکه فروریختن ستون فقرات نظامی بود که شاه بر آن تکیه کرده بود. این پیوند ناگهانی میان مردم و نظامیان، امید به پیروزی نهایی را به یک قطعیت بدل ساخت.

لحظات پایانی، در «بیستم و بیست و یکم بهمن»، صرف استحکام بخشیدن به مواضع و آماده‌سازی برای رویارویی نهایی شد. این دوران، شاهد اوج‌گیری درگیری‌های خونین در نقاط مختلف شهر بود؛ درگیری‌هایی که ماهیت آن مشخص بود: تلاش‌های ناامیدانه یک نظام در حال احتضار در برابر موجی خروشان که دیگر هیچ چیز نمی‌توانست آن را متوقف کند.

و سرانجام، «بیست و دوم بهمن» رسید؛ روزی که در آن، فریاد «الله اکبر» از پشت‌بام‌ها، فرمان شکستن آخرین سنگرها را صادر کرد. با تسخیر مراکز حساس، نطفه سلطنت برچیده شد و ایران نفس آزادی را استنشاق کرد. دهه فجر، نه تنها یادآور یک پیروزی، بلکه درس همیشگی ایستادگی ملت در برابر استبداد است.

دهه فجر انقلاب اسلامی یکی از مهم‌ترین و تأثیرگذارترین رویدادهای قرن بیستم در جهان اسلام و تاریخ معاصر ایران به شمار می‌آید. این دهه، از دوازدهم تا بیست‌ودوم بهمن ۱۳۵۷، نماد پیروزی ملت ایران بر نظام سلطنتی و استبدادی پهلوی و آغاز فصل تازه‌ای از تاریخ سیاسی و اجتماعی کشور است.

دهه فجر نه تنها یادآور حوادث بزرگ انقلابی است، بلکه نمادی از اتحاد، ایمان و ایستادگی ملت ایران محسوب می‌شود. هر سال، این دهه فرصتی برای مرور مسیر انقلاب، بازخوانی آرمان‌های آن و گرامی‌داشت فداکاری میلیون‌ها ایرانی است. از دیدگاه تاریخ‌نگاری، دهه فجر نقطه عطفی در گذار ایران از نظام سلطنتی به جمهوری اسلامی و آغازگر دوره‌ای نو از تاریخ تحولات اجتماعی و سیاسی کشور است که آثار و پیامدهای آن همچنان ادامه دارد.

۱. وصالی، حسن. \*تاریخ انقلاب اسلامی ایران\*. تهران: انتشارات سمت، ۱۳۹۵.

۲. روحانی، علی. \*مروری بر تحولات سیاسی ایران از مشروطه تا انقلاب اسلامی\*. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی، ۱۳۹۲.

۳. مرکز اسناد انقلاب اسلامی. \*وقایع‌نگاری دهه فجر\*. تهران: مرکز اسناد انقلاب، ۱۳۸۸.

۴. روزنامه اطلاعات، شماره ویژه ۱۲ و ۲۲ بهمن ۱۳۵۷.

۵. آثار امام خمینی(ره)، جلد ۲۱: \*صحیفه امام\*. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۷۸.

۶. Abrahamian, Ervand. \*Iran Between Two Revolutions\*. Princeton University Press, ۱۹۸۲.

<https://www.cafetari.kh.com/news/50293/> ۱۳۵۷-بهمن-ساز-سیرنوشت-دهم-شرحی-ایران-کالبد-آزادی-روح-دمید/۵۰۲۹۳